

Ang Museolohiya sa Representasyon ng Identidad: Panimulang Paglalapit mula Ibayong Dagat tungong Araling Pilipino

Axle Christien Tugano —————

Book Review

Onciul, B. (2015). *Museums, heritage and indigenous voice: Decolonising engagement*. Routledge.

Mahalaga ang museolohiya sa pagturol ng identidad. Ito ang disiplinang nagdurugtong sa mga bagay na nahahawakan (*tangible*) at hindi nahahawakan (*intangible*). Maaari nating tuntunin ang isang kalinangan at Kasaysayan na mayroon ang isang lipunan sa pamamagitan ng museolohiya. Bagama't ang sinuring aklat ay hindi direktang pumapatungkol sa Pilipinas, naniniwala namang may talab at maiuugnay ito sa kung ano ang naging karanasan ng Pilipinas at Canada bilang mga estadong nasa rehiyon ng Asya-Pasipiko. Gayumpaman, isa itong akdang nasa wikang Ingles na nirebyu gamit ang wika, pananaw, at kaunawaang F/Pilipino.

Tematikong Pagbuod: Pagtugaygay sa Dalumdum ng mga Danas at Karahasan, Hakbangin ng Paggigiit, at Tadhana ng mga Lipi

Binubuo ng 282 pahina ang kabuuang aklat kasama ang panimula, glosaryo, apendise, dahon ng mga sanggunian, at indeks nito. Binalangkas ni Onciul ang kabuuang tema sa pamamagitan ng paghahati-hati sa mga ito sa sampung kabanata. Magiging malawak kung ibubuod ko ang aklat sa tradisyonal na pamamaraan, kung kaya't hinanay ang sampung kabanata ayon sa kanilang tema o tunguhin.

Pagtugaygay sa Dalumdum ng mga Danas at Karahasan

Tinalakay sa unang kabanata (pp. 26-41) ang pag-iimahen ng mga katutubo sa Pandaigdigang Museolohiya. Malunos ang mga karanasan ng mga katutubong naging kolonya ng mga Ingles katulad ng Canada, Amerika, New Zealand, at Australia. Kinasangkapan ng mga mananakop ang mga kagamitan (sagrado o hindi) na nilinang ng mga katutubo. Maging ang buháy na tao ay kanilang inilagak sa mga museo upang masaksihan ng madla kung gaano kalakas ang kapangyarihang Kanluran. Sinasabing ninakaw, kinumpiska, binili, o di kaya'y ibinigay ang mga artipak na nakuha ng mga Kanluranin sa mga katutubo (p. 29). Maduksa ang pagkakagawa ng mga Ingles sa bagay na ito. May ilang bahagi sa aklat na naglalarawan kung paano dinala sa Rouen, France ang ilang katutubong Brazilian para sa pampublikong eksposisyon (p. 27); pagbili sa isang alipin noong dantaon 19 upang ipakita sa London at France ngunit agad itong namatay at kinalaunan, ang labí ay kinatay upang pag-aralan sa museo (p. 28); at pagbili ni Franz Boas sa ilang labí ng mga katutubo sa *Northwest Coast*, Canada (p. 29). Patunay lamang ito ng pagdehumanisa sa mga katutubo para lamang ipangalandakan ng Kanluran sa mundo ang kanilang gahum.

Sa katunayan, inilarawan ang mga museo noong dantaon 19 bilang ahensiya na magtataguyod ng kaalaman ngunit nasa parametro ng Eurosentrisimo. Ibig iparating na nais lamang ng mga Europeo na tanghalin sila bilang pinakasuperyor sa mundo. Ginamit nila ang museo sa paglalarawan ng kanilang maling hakbangin para alisan ng identidad ang mga katutubo. Binanggit din ni Onciul ang *cultural suppression* na ginawa sa mga katutubong kabataan ng Canada, Amerika, Australia, at New Zealand. Aniya, puwersahan silang pinapapasok sa paaralan ng mga Ingles na nagtuturong kalimutan ang nakagisnang kultura at yakapin ang mga

Kanluraning gawi (pp. 31-32). Kalunos-lunos ang mga naging imahen at identidad sa mga museo, halimbawa ng mga Maori ng New Zealand, mga Aborigine ng Australia, at mga katutubo ng Canada. Detalyado ang pagkakatala sa kanilang estiryotipong identidad. Inilagak sa mga museo ang mga bagay na mayroong kaugnayan sa kanilang kalinangan.

Inilarawan naman sa ikalawang kabanata (pp. 45-66) ang pahayag hinggil sa mga hinanakit ng mga katutubo sa mga banyagang sumakop sa kanila. Liban pa rito, kakikitaan ulit ito ng konsepto ng pagkakaibang epistemolohikal sa pagitan ng mga katutubo at *Euro-Canadian*. Pilit na binubura sa pambansang kamalayan ng mga katutubo ang nakagawian nilang kultura. Sa ganang ito, iginigiit naman ng *Elders* o *Kaaahsinnooniksi* ang pangangalaga sa kanilang matandang tradisyon. Ito ay kanilang itinuturo sa kabataan upang mapangalagaan at maipasa pa sa susunod na henerasyon (p. 47). Kaya't tinatawag sila bilang *traditionalists*. Sa katunayan, ginawang mga konsultant ng ilang museo ang *Elders* dahil mas higit silang maalam sa kanilang Kasaysayan (p. 48). Isang ebidensiya ang nilalaman ng ibang bahagi ng kabanata (pp. 48-57). Ang ebidensiyang binabanggit dito ay yaong tutugon sa suliranin kung bakit *traumatize* ang mga katutubo. Maituturing na api ang mga *Blackfoot* dahil sa sapilitang pagpapabago at pagpapasailalim ng mga Europeo. Ipinaloob nila ang mga katutubo sa kanilang batas na sumikil sa huli. Halimbawa, (1) pagkakapasa ng 1855 *Lame Bull Treaty* kung saan binibigyan ng mga *Blackfoot* ng karapatan ang mga Europeo sa pagmamaniplula ng hayop. Kinalaunan, halos maubos ang mga alagang hayop na nagdulot ng labis na kagutuman at kakulangan sa kilos-paggawa (pp. 50-51); (2) pagpapakilala ng industriya ng alak sa mga katutubo bilang makabagong kabuhayan ngunit nagdulot ito ng sigalot at kalat-kalat na patayan at kompetisyon. Tinawag nila ang alak bilang "*White Man's Water*" (pp. 51-53); at (3) ang pagkakapasa ng 1876 *Indian Act* na nilagdaan ng pamahalaan nang walang abiso sa mga katutubo. Nilalayon ng nasabing batas na mandatoryong sasailalim sa pamahalaang kolonyal ang mga katutubo at ang pagpapatayo ng mga *residential school system* na naglalayong papagbaguhing-loob ang kabataan sa edukasyong nasa pamantayan ng Europeo. Kaparusahan para sa sinumang magsasalita ng katutubong wika sa halip na Ingles (pp. 54-56). Nakaranas ng pagyurak ang mga katutubo lalo na ang kabataan. May mga pagkakataong namomolestiya at napapatay ang mga ito ngunit hindi napaparusahan ang maysala, pinapakain ng mga bulok na kakanin, nilalatigo, ginagawang sampol sa eksperimentong pang-

medikal at sapilitang pinagtatrabaho. Kaya't ang ganitong kalagayan ng mga katutubo ay maihahanay ng iba't ibang iskolar bilang pambansang krimen, *genocide*, at *Holocaust* (p. 56).

Kabuuang binalangkas ng ikatlong kabanata (pp. 71-87) ang pakikilahok at pagiging kasama ng mga katutubo sa museo at tradisyong museolohiya. Isang dagok na naisasantabi ang gampanin ng mga katutubo sa museo lalo pa't sila dapat ang itinatanghal, may higit na gampanin, o maging bida sa yaong bagay. Tineorisa ni Onciul ang pakikisangkot (*engagement*) bilang makabagong metodolohiyang gagamitin sa pagkalap ng kaalaman. Diumano'y naging bagong istrategya na ito ng mga bagong museo (p. 72). Dahil ang mga katutubo ay mayroong personal na kaalaman o karanasan sa isang bagay, maituturing sila bilang awtoridad. Hindi na bago ang paggamit ng pakikisangkot ng bayan (*community engagement*) sa pag-aaral dahil una na itong ginamit ni Franz Boas nang makipagtulungan siya sa mga katutubong Amerikano noong 1893 (p. 72). Sinuri ko rin ang pagkakagamit ni Onciul sa dalawang teorya nina Sherry Arnstein (1969) na *Ladder of Citizen Participation* at Amareswar Galla (1997) na *Model of Heritage Engagement* (pp. 73-74). Dinalumat ng dalawang teorya ang mga posibleng maging gampanin ng mga katutubo sa metodo ng museolohiya.

Pinapaksa rin ng kabuuang bahagi ng kabanata ang konsepto ng kapangyarihan sa panloob o panlabas na manipulasyon ng museo (pp. 73, 75). Suliranin ang pagtunton sa kung sino ang higit o mahinang kapangyarihan sa daloy ng museolohiya. Kung tatasahin, wala naman talagang makapangyarihan o walang kapangyarihan sa bagay na ito. Dahil pagdating sa museo, kahit ang pinakamataas na tao ay maaaring makaranas ng manipulasyon. Gayundin ang sinapit ng *Blackfoot Elders*, sa kabila ng pagiging lider ng kanilang pangkat, nawalan sila ng gahum upang kontrolin ang mga dapat na kinapapalooban ng mga museo. Hindi mababanaag sa mga koleksiyon sa museo ang ugat ng problema (*mainstream*) kundi sa mismong paraan nito kung paano nila ibabahagi ang impormasyon ukol dito. Karamihan sa mga museo ay nababahiran na rin ng pagiging rasista, sexista na magdadala sa yugtong malilihis ang daloy ng kaalaman, pagkasira ng identidad ng mga kadalasang pinatutungkulan nito, at pagguho ng imahen ng mga marhinalisadong etnolingguwistikong pangkat (p. 79).

Hinalimbawa ni Onciul ang ginawang sulatin ni Gayatri Chakravorty Spivak na “*Can the subaltern speak?*” (p. 80). Binalangkas nito ang linya ng pakikisangkot (*engagement zone*) sa pagitan ng mga katutubo at museo.

Hakbangin ng Paggigiit

Tahasang inilalahad sa ikaapat na kabanata (pp. 90-116) ang aplikasyon ng teorya nina Arnstein at Galla na nabanggit sa itaas. Sa pamamagitan ng *case studies*, hinalimbawa ni Onciul ang apat na museo sa Alberta bilang paksa: *Head-Smashed-In Buffalo Jump Interpretative Centre* (HBJIC) (pp. 90-98), *Glenbow Museum* (GM) (pp. 98-106), *Buffalo Nations Luxton Museum* (BNLM) (pp. 106-110), at *Blackfoot Crossing Historical Park* (BCHP) (pp. 110-115). Natunton ni Onciul ang tunay na hakbangin ng paggigiit ng mga *Blackfoot* sa kanilang identidad sa loob ng mga museo. Sa kaso ng HBJIC, gumamit sila ng paraang konsultasyon o mas kilala bilang *tokenism* ni Arnstein (p. 93). Sa nasabing konsultasyon, lumabas ang kagustuhan ng mga minorya na kailangang maisama ang mahahalagang Pasalitang Kasaysayan (*oral history*) ng mga Piikani sa nasabing museo.

Magkaiba ang karanasan ng mga *Blackfoot People* sa ilalim ng pamunuan ng HBJIC at GM. Kakikitaan ang huli ng direktang pakikisangkot ng mga katutubo sa museolohiya. Ang *Glenbow's Ethnology Team* ay personal na nakikisangkot sa mga seremonyal na gawain at tradisyon ng mga katutubo nang sa gayo’y maunawaan nila ang kanilang Kasaysayan (p. 98).

Hindi tulad ng dalawang naunang museo na inilalarawan sa aklat, ang BNLM sa Banff ay pinasadahan lamang ang obserbasyon. Kakikitaan ng maling interpretasyon ang nilalaman ng museo, marahil sa kakulangan ng pakikisangkot (p. 108). Sa pagiging halimbawa ng BNLM, mahihinuha ang kadahilanan katulad ng kakulangan sa mga taong tutugon upang punan ang mga artipak; layo nito sa lugar ng mga katutubo; kakulangan ng suportang moral o pinansiyal mula sa pamahalaan; at kawalan ng motibasyon sa mismong mga tao (pp. 109-110). Samantala, ang BCHP ay maituturing ni Onciul bilang magandang halimbawa ng museo na tutugon sa magkaibang teorya nina Arnstein at Galla (p. 110). Kakikitaan ito ng suliranin sa usaping pakikisangkot ng bayan. Hindi katulad ng mga naunang museo na binabanggit, tunggalian ito ng mga katutubo kontra manipulasyon ng mga banyagang iskolar.

Sa pagkakataong ito, humahanay ang suliranin ng *Blackfoot Crossing* hindi sa usaping kros-kultural kundi sa inter-kultural na antas (p. 115). Ibig sabihin, usapin na ito ng kapangyarihan o *power distribution*. Sa pagkakataong ito, labis kung tutuusin ang pakikisangkot ng mga katutubo sa museo. Ang *Elders*, liban sa pagiging tagapayo, ay nagkaroon ng *veto* sa museo. Bagama't nasa ilalim ng kontrol ng mga katutubo ang museo, para lamang ito sa iilan (p. 114). Sa halip na mailatag ang nais nilang lamanin ng museo, tila bagang nagiging selektibo ang boses ng pakikibahagi rito na dapat sana'y maging pangkalahatan ang pagbabahagi.

Holistikong tinunton ng ikalima hanggang ikaanim na kabanata (pp. 118-134, 137-160) ang pagsasakatutubo (*indigenization*) ng museolohiya at institusyonalisasyon ng mga museo. Dahil sa dominanteng paraan ng Kanluran sa mga museo, iminungkahi ni Onciul ang pagbabago sa ilang *ethos* ng mga museo. Ang pagsasakatutubo ay literal na nangangahulugang *para sa mga katutubo* o *tungkol dapat sa mga katutubo* ang museo. Kaya't upang ilapat ang pamantayang Kanluran sa museolohiya nang hindi nasasagasaan ang mga katutubo, itinuro nila sa huli ang panuntunan. Ang *Elders* ay sumailalim na sa mga pagsasanay at palihan kung saan itinuturo sa kanila ang iba't ibang metodolohiya sa pagsasakonsepto ng mga museo at nilalaman nito (p. 120).

Isa rin sa mga tinitingnan na salik ng pagsasakatutubo ay ang pagbasag sa miskonseptuwalisadong kaalaman ng mga Kanluranin sa mga katutubo. Magkaiba ang epistemolohiya ng dalawa. Sinipat ni Onciul ang apat na salik na tumatalakay dito: hinggil sa mga artipak o bagay (*living beings* para sa mga katutubo samantalang *inanimate objects* naman para sa mga Kanluranin); hinggil sa panahon (sikliko para sa una samantalang linear naman sa huli); hinggil sa pagsasagawa ng mga nakagisnang tradisyon (espirituwalismo para sa una samantalang siyentipiko naman sa huli); at hinggil sa pagtanaw ng kaalaman at paraan ng pagsasabuhay (sagrado para sa una samantalang *freedom of information* naman sa huli) (p. 120).

Sa usapin naman ng institusyonalisasyon, binanghay ng aklat ang mga kapakinabangan ng mga *Blackfoot* sa iba't ibang museo at tahasang relasyon sa pagitan ng mga katutubo at museo. Kasama rito, ang mga natatanging hakbangin at dulot para sa kanila sa oras na ilagay ang apat na museo bilang isang institusyon na mayroong sinusundang pamantayan. Iba't

iba ang antas ng pag-iinstitusyonalisa sa mga nasabing museo. Sa kaso ng HBJIC, binigyang-tuon nila ang pagtatalaga sa *Blackfoot Interpretive Guides* bilang natatatanging grupo na may karapatang magbigay-kahulugan sa mga kaalaman (pp. 138, 159). Kung sasambulat, isinainstitusyon ang pakikisangkot ng mga *Blackfoot* sa HBJIC sa pinakamataas na antas (*greater level* o *institutional level*) o pangkabuuan, hindi tulad ng kaso sa GM at BNLM na mababanaag lamang sa pamamagitan ng antas departmental o personal (p. 145). Nahinuha naman sa pagtatangkang pag-iinstitusyonalisa sa BNLM ang pagnanais nitong matugunan ang mga suliranin katulad ng kakulangan sa magiging laman ng museo at suporta mula sa mga katutubo at pamahalaan. Gayundin naman ang kalagayan ng BCHP. Sa madaling salita, iminumungkahi ni Onciul sa kanyang apat na *case studies* kung paano maaaring maipapasok at maisasangkot ang mga katutubo sa kabuuang adhikain at daloy ng museolohiya sa iba't ibang aspekto.

Panghuli, maituturing bilang pusod ng aklat ang kabuuang nilalaman ng ikapitong kabanata (pp. 163-196) dahil isinasambulat nito ang kabuuang daloy ng dekolonisasyon sa representasyon ng museo na pumapaksa sa mga katutubo. Noon pa man ninanais na ng mga *Blackfoot* na madekolonisa ang kanilang mga imahen (p. 164). Inilahad ang mga posibleng hakbangin para sa dekolonisasyon ng mga museo. Ang mga hakbangin na tinutukoy dito ay ang *essentialism* (pp. 165-166); *constructivism* (p. 166); *cultural distinctiveness* (p. 166); *reclaiming* at *revitalizing heritage* (p. 170); *public recognition* at *acknowledgement of the wrongs* (p. 170); at *truth telling* at *healing process* (p. 171). Mahalaga ang mga salik na tinukoy ni Onciul dahil ito ang mga babasag sa miskonseptuwalisadong imahen ng mga katutubo. Mahalaga ang *essentialism* dahil binibigyang-katarungan nito ang gampanin at kahalagahan ng identidad ng mga katutubo. Isa pa naging demarkasyon din ito para maihiwalay ang kanilang pagkakakilanlan sa mga naghaharing mayorya (p. 166). Gayundin naman ang tunguhin ng *constructivism* at *cultural distinctiveness* na naglalayong baguhin ang nakagisnang maling kaalaman tungkol sa mga katutubo at akuin ang mga katutubo bilang mga kasama sa lipunang Canadian.

Tadhana ng mga Lipi

Isinakonsepto naman ng ikawalong kabanata (pp. 199-217) ang pagtalakay sa pakikisangkot ng mga katutubo sa pagbabago at pagsasaayos ng kanilang tadhana. Isang oportunidad sa mga katutubo ang maging bahagi

ng museo sa pamamagitan ng *tour guiding* dahil bukod sa nabibigyan sila ng trabaho, nababago rin nila ang estiryotipong pananaw ng iba tungkol sa kanila (p. 202). Nangyayari ang reaktibismo mula sa panig ng mga katutubo kapag mayroong negatibong pagbabahagi na tumatalakay sa kanila katulad ng maling representasyon na magdudulot sa salungat na implikasyon sa Kasaysayang Pasalita ng mga *Blackfoot* (p. 205). Katulad ng mga nakagawian, ginagawa ng mga *guide* na isali ang mga katutubo hindi bilang obheto lamang ng mga museo (p. 208).

Mahusay na naipaliwanag ni Onciul sa ikasiyam na kabanata (pp. 219-236) ang tadhana ng mga *Blackfoot* pagdating sa usaping pinansiyal at tugon ng ilan sa kanila hinggil sa mga kasamahang pumaloob na sa sinasabing pakikisangkot. Sa madaling salita, kakikitaan na ito ng negatibong obserbasyon sa mga katutubo. Hindi tulad ng mga nauna, sinuri ng kabanatang ito ang ilang kamalian sa panig ng mga katutubo na hindi nila nakikita sa kanilang mga sarili. Ani Crane Bear, “kung gusto nating pag-ugnayin ang dalawang kultura, dapat aralin ang parehas na panig” (pp. 219, 226). Sa pagtatasa, kailangan maging kritikal ang obserbasyon sa bagay na ito. Hindi nakikita ng mga *Blackfoot* na sila ang tunay na makikinabang sa museo dahil ang Kasaysayan nila ang ipinababati nito. Gayundin, bilang isang suliranin para sa mga katutubo ang kakulangan ng suporta sa kanila ng pamahalaan. Kailangan nilang suportahan sa aspektong pinansiyal dahil ayon sa kanila, na kung ang mga turista ay nagbabayad bago makapasok sa museo, ang mga empleyado ng museo ay binabayaran, dapat lang daw diumano na ang mga tinatawag na “*knowledge provider*” ay mabayaran din (p. 221).

Isinakonsepto rin ng kabanatang ito ang *nuance* sa panig ng mga katutubo. Katulad ng nabanggit, ang pagbabahagi ng sagradong kaalaman sa madla ay mahigpit na ipinagbabawal (*taboo*) (p. 222). Sa kultura ng mga *Blackfoot*, kapag ginawa ito ng kanilang kalipi, ang tawag sa kanila ay “*sell-outs*” o “*White Man*” (pp. 222, 227). Hindi tanggap para sa mga katutubo na maglilingkod ang mga kasapi sa pamahalaan. Pinaniniwalaan nila itong mga traydor. Dahil anila, ang mga Kasaysayang Pasalita na lamang ang nananatili sa kanila.

Winakasan ni Onciul ang huling kabanata (p. 238-245) sa pamamagitan ng repleksiyon, paglalagom, at kongklusyon. Ayon sa kaniya,

ang pakikisangkot ng mga katutubo sa museolohiya ay mahirap at nagbabago ayon sa dinidikta ng pagkakataon (238). Katulad ng binabanggit sa mga kabanata, ang apat na partikular na museo sa Canada ay kailangang pahalagahan bilang tagapagbigay ng kaalaman at representasyon ng identidad ng mga *Blackfoot* lalo pa't nakalulunus ang kasalukuyan nilangtadhana. Sa kabila ng pamamayagpag ng Canada sa entablado ng daigdig ay siya rin namang ikinababa ng kalagayan ng mga katutubong labis na nakakaranas ng kahirapan, opresyon, at kasalatan (p. 239). Kailangan magkaroon ng reporma sa museo at museolohiya. Kailangan diumanong pagtuunan ng pansin ng pamahalaan ang pagsusuporta sa mga museo sa aspektong pinansiyal, moral, at kultural sa halip na pagtuunan ang yaong mga banggaan, pagsasaako ng mga gahum, at iba pang hindi malutas na mga suliranin (p. 240). Pagbabagong dekolonisasyon ang nakikitang solusyon ng pag-aaral. Hindi pa huli sa panahon kung bibigyang-pansin ang pagbabagong ito sa paglalarawan ng mga museong pangkatutubo. Ani Onciul, ang mga museo ay silang may higit na pananagutan sa mga katutubo (p. 243). Hindi natin maikakaila na sa kabila ng masasamang karanasan ng mga katutubo sa nagdaang panahon, nariyan ang mga museong nabanggit para itama at ilahad ang dapat na ilahad. Bagama't hindi maiiwasan ang mga dagok na matagal ko nang binabanggit sa itaas, ang dekolonisasyon sa mga museo ay patuloy pa ring pinag-aaralan.

Kritik at Komendasyon

Bilang kritisismo, hindi madaling unawain ang aklat ni Onciul bilang durungawan ng pagkatuto lalo pa't kung ang paksain ay mayroong kinalaman sa museolohiya at mga salik na kaugnay nito. Anupaman, naging preliminaryong tulong ang pagbasa sa nasabing aklat upang maunawaan ang salik at kalagayan na umiinog sa museolohiya. Mahirap unawain ang aklat dahil sa pagkakagamit nito ng mga katutubong terminolohiya na nagmula sa sinaunang Amerika (halimbawa, *Ihtsipaitapiyo'pa*, *kaaahsinnooniksi*, *niitsitapi*, at marami pang iba). Karagdagang balakid, kung ang magbabasa ng aklat ay walang nalalaman o nabasa sa katutubong Kasaysayan ng mga etnolingguwistikong pangkat na nasa Amerika. Natugunan naman ng may-akda ang suliranin ng teknikalidad. Gumamit siya ng glosaryo (pp. 249-251) bilang batayang panterminolohiya.

Sa hanay ng komendasyon, dapat pamarisan ang metodolohiya ng aklat dahil maliban sa gumamit ng *case studies* bilang metodo sa Kasaysayan, gumamit din si Onciul ng Kasaysayang Pasalita bilang mga batis ng kaniyang pag-aaral. Sa konteksto ng mga Pilipino, mahalaga ang Kasaysayang Pasalita bilang paraan ng pagkalap ng datos na nakukuha natin sa pakikipagtalastasan o pakikipagpanayam sa mga taong nakasaksi o naging kalahok sa kaganapan pangkasaysayan (Ubaldo, 2012).

Natutugunan nito ang kakulangan sa mga kaalaman na naibibigay ng mga nakahandang batis. Sa ganang ito, gumamit ng ganitong paraan si Onciul. Nakipamahay at kinapanayam niya ang mga kasapi ng *Blackfoot* upang matunton ang kaalaman. Lehitimo ang pagkakabalangkas dahil mababanaag sa halos lahat na bahagi ng aklat ang mga *attached interviews* mula sa iba't ibang tao lalo sa mga kasapi ng pangkat, mga kurador, at mahahalagang tao. Sa katunayan, ang bawat kabanata ng kaniyang aklat ay sinisimulan niya sa paglalagay ng mga siniping panayam bilang bahagi ng introduksiyon: kina Janes (2008, p. 26); Frank Weasel (2008, pp. 45, 238); Reg Crowshoe (2008, p.137); at Crane Bear (2008, p. 219). Makikita rin ang pasasalamat ni Onciul sa mga nabanggit sa dahon ng kanyang pasasalamat (xiii).

Korelatibo ang mga depensa at katwiran ni Onciul. Mula sa paggamit niya ng mga teorya bilang salalayan, naikonekta rin niya ang mga suliranin ng mga katutubo sa pag-ugnay nito sa konsepto ng *post-memory* (p. 41) at *subaltern* (p. 80). Ang una ay inugat ni Marianne Hirsch bilang pagbansag sa mga tinatawag na *cultural traumas* na dinanas ng kabataan at sa mga sumunod na henerasyon noong panahon ng Holocaust (Hirsch, 2008). Sa kabilang banda, iniugnay din ni Onciul ang mga katutubo bilang *subaltern* na unang isinatermino ni Antonio Gramsci na isinakonteksto naman ni Gayatri Spivak bilang isang paglalarawan hindi lamang sa mga api (*oppressed*) kundi maging sa marhinalisadong indibidwal o pangkat na walang representasyon sa kultural na pagyurak ng mga kolonisador. Dinalumat ni Spivak ang paraan ng pagsasakahulugan ng Kanluraning perspektiba sa ibang kultura kung saan hinalimbawa niya ang kulturang *Sati* (pagsusunog ng balo) ng mga Hindu. Kinasangkapan ito ng mga Ingles sa pagiging sibilisado samantalang ang mga Hindu ay mga barbaro. Naging dehumanisado ang imahen at representasyon ng kababaihan ayon sa Kanluraning perspektiba (Spivak, 1994). Korelatibo ang paliwanag dito ni

Onciul dahil tumutugma sa dalawang konsepto ang lahat ng karanasan ng mga *Blackfoot* na nailahad niya sa kaniyang *case studies*.

Paglalapit at Pag-uugnay sa Aklat tungo sa Araling Pilipino

Ang aklat ni Onciul ay maaaring maghawan at maging sandigan ng ilang pag-aaral sa Araling Pilipino. Kung gugunamin ang daloy, mahihinuhang hindi nagkakalayo ang mga Pilipino sa naging kalagayan ng mga *Blackfoot* sa kontekstuwalisasyon ng Kanluran. Halimbawa na rito ang pagbanggit sa *Exhibiting Humans* sa Kabanata 8 (pp. 200-202). Katulad ng mga naitala, dehumanisado ang mga katutubo sa aspektong ito. Kung gagamitin natin ang *mutual experience* sa paglalapit at pag-uugnay ng konsepto ng aklat, magugunita ang nakaraang danas at karahasan ng mga Pilipino sa panahon ng mga Amerikano. Sa tumbasan ng mga karanasan, lilitaw sa ating alaala ang 1904 *St. Louis Exposition* ng mga Amerikano kung saan gumamit sila ng mga buháy na tao bilang aparato ng kanilang dominanteng representasyon kontra identidad at ipangalandakan ang kanilang diumanong makapangyarihang hangarin na paunlarin ang mga katutubong Pilipino (Kennedy, 1998; Kuttruff at Kuttruff, 2013; Johnson, 2020). Nagpapakita ito ng mga *distorted* na imahen ng mga Pilipino (Silva, 2013). Sa katunayan, ang *St. Louis Exposition* ay isang malaking hakbang tungo sa disimpormasyon (tumbasan ng kolokyal na *fake news*) patungkol sa mga Pilipino. Katulad ng mga *Blackfoot*, nangyari rin sa mga Pilipino ang mga pagdedehumanisa at distorsyon sa imahen ng identidad.

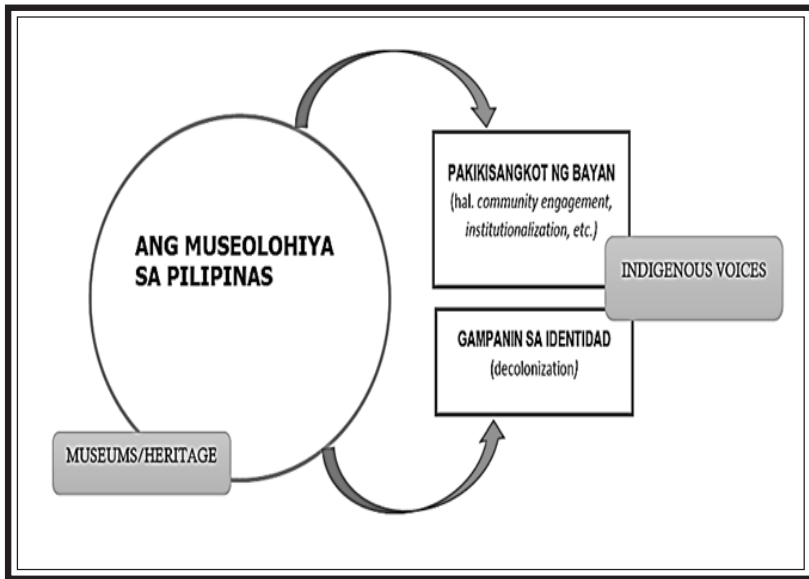
Hindi gagap ang Kasaysayan ng Canada kung hindi ko binasa ang aklat ni Onciul. Lumilitaw sa kaniyang mga pag-aaral na lubhang dehumanisado at marhinalisado ang mga katutubong *Blackfoot*, o posibleng sa lahat ng mga *Native Canadian*. Naniniwala akong malunos pa rin ang kanilang kalagayan ngayon. Ngayong taon, muling ipinagdiriwang ng Canada ang kanilang tinurang *Canada Day* noong Hulyo 1 bilang paggunita sa kanilang pagsasarili noong 1867. Sa *Tiktok*, maraming umaapela kung bakit patuloy pa ring ipinagdiriwang ang araw na iyon. Anila, opresyon at kalupitan lamang ng Kanluran ang panahong iyon ng kanilang Kasaysayan. Sa parehong taon din lumabas ang balita na natuklasan diumano sa isang *residential school* sa Cranbrook, British Columbia ang labi ng 182 na mga batang katutubo (Ries, 2021). Pinaniniwalaan na ang mga batang pinatay ay yaong mga pinilit na burahin ang kanilang katutubong kalinangan sa paraan ng

indoktrinadong paraan ng edukasyon. Katulad ng mga radikal na katutubong Canadian ang ilan sa mga katutubong Amerikano sa Estados Unidos na hindi naniniwala sa *Columbus Day* tuwing Oktubre 12. Ang pagdating ni Christopher Columbus anila ay isang larawan ng pang-aapi at pagpatay sa kanilang mga ninuno. Matatandaan noong 1990, ang South Dakota ang kauna-unahan sa lahat ng mga estado na inalis ang *Columbus Day* at pinalitan ng *Native American's Day* upang ipagdiwang ang karangalan ng mga katutubong pinaslang ni Columbus (MSU Reporter, 2020). Malinaw na dekolonisasyon ang hakbanging ito. Kung gayon, bakit ko ito sinasabi? Tila malayo ang tunguhin ng ilang Pilipino sa ganitong pananaw. Naggiit ang mga katutubong Canadian at Amerikano, ngunit ang Pilipinas ay malawakan pang ginunita ngayong taon ang ika-500 taong Kristiyanismo ng Pilipinas sa ilalim ng mga Espanyol. Wala itong pinagkaiba sa Hulyo 1, 1867 ng Canada at Oktubre 12, 1492 ng Estados Unidos na larawan ng pang-aapi at kolonisasyon. Sa kabila ng malawakang ipinagdiwang ang Kristiyanismo, kung bakit hindi rin naganap ang paggunita sa pagdating ng Islam sa kapuluan?

Gayundin, maitutumbas din ang kaganapan sa pagbalaho sa mga yamang materyal sa Pilipinas. Ninakawan din ng mga dayuhan ang Pilipinas ng mga artipak (Solheim, 1973; Calderon-Hayhow, 1994). Karamihan sa mga artipak na makikita sa mga museo sa ibang bansa ay pinaniniwalaang naging bahagi pa rin ng *Louisiana Purchase Exposition* (LPE) noong 1904. Nagkaroon ng palitan sa pagitan ng LPE at *American Museum of Natural History* (AMNH). Limampu't limang artipak mula Aprika at Tibet ang ibinigay ng LPE sa AMNH kapalit ng mga busto mula sa Amerika at Pilipinas noong 1905. Nasundan pa ito noong 1907 na nagbigay muli ng mga artipak na nagmula sa Pilipinas (Calderon-Hayhow, 1994). Iba pa ito sa mga nawawalang artipak sa Pilipinas na nasa kustodiya ngayon ng Estados Unidos na pinaniniwalaang ipinuslit sa bansa noong 1907 hanggang 1910 (Ashurbanipal II, 2012). Tama si Onciul na hindi na bago sa naghaharing mga bansa ang pagnanakaw sa mga artipak. Katulad ng Canada at Pilipinas, malawakan itong nagaganap sa buong mundo. Halimbawa ang pagnanakaw ng Estados Unidos sa mga artipak ng Lydian sa Usak, Turkey (Brodie at Renfrew, 2005); pagkawala ng Elgin Marble, Rosetta Stone, at artipak ng mga Etruscan (Waxman, 2008); mga artipak ng Edo sa Benin na matatagpuan ngayon sa British Museum (Lunden, 2016); at marami pang iba. Kaya't problematiko talaga ang museolohiya kung minsan. Natutuwa tayo sa tuwing nararating natin ang

mga tampok ng museo sa daigdig ngunit hindi nakakaisip kung paano maibabalik sa orihinal na lugar ang mga nakalamang artipak dito. Masahol pa, tila lumalabas ang matayog na karangalan ng Kanluran sa mga nasabing museo samantalang, tila kaawa-awa, mahirap, at atrasado naman ang pinagnakawang mga bansa.

Tunguhin ng paglalapat na ito ang pagsipat sa kasalukuyang museolohiya ng mga museo sa Pilipinas. Gamit ng pag-unawa, gumawa ng balangkas (diyagrama 1) nang sa gayo'y mabigyan ng kahulugan at katwiran na ang museong Pilipino ay dapat na nakapook. Bukod sa representasyon at mga nawawalang artipak sa Pilipinas, nagiging problematiko rin ang pakikisangkot ng bayan. Kahit sabihing inilalaan ng isang museo ang repositoryo nito sa sariling kalinangan, hindi tahasan ang pag-aangkop nito sa bayan. Madalas nagiging prayoridad ng ilang museong Pilipino ang tagalabas kompara sa tagaloob dahil sa deliberasyon ng kaalamang pumapaloob dito. Kadalasang naisasantabi ang tunay na inisyatiba ng ilang museo para sa mismong bayan.

Diyagrama 1. Dekolonisasyon ng Museolohiyang Pilipino (Tugano, 2018; revised 2021)

Una, mababakas na ito sa pisikal na istruktura pa lamang ng museo. Karamihan sa pangalan ng ating mga museo ay nakasulat sa wikang Ingles. Hindi katulad o malayo sa mga narating kong museo sa ibang bansa katulad ng Nepal (nasa wikang Nepali at sub-kapsiyon lamang ang Ingles); Laos (Lao); Taipei; Indonesia (Bahasa); at Brunei. Kung minsan hindi nasusulat o wala pa ngang translasyon sa Ingles. Kung gayon, sariling bayan ang kanilang prayoridad at kausap. May sinasabi o implikasyon ang espasyo at posisyon ng mga sariling wika at translasyon sa pananda ng mga museo. Ipinaparating lamang nito ang prayoridad kung sino ang pangunahing kinakausap ng museo. Sa mga makabayang bansang nabanggit ko, tila lumalabas na pinatutungkulan ng mga museong ito ang Kasaysayan at halagahin ng kanilang mga sarili at sekondaryang tagamasid (*audience*) lamang ang mga banyaga. Sa konsepto ng mga espasyo at posisyong sa perspektibang bertikal, makikita ang prayoridad ng isang aspekto kung ito ay matatagpuan sa itaas at sekondarya lamang ang nasa ibaba. Gayundin sa perspektibang horizontal. Nasa kaliwa ang prayoridad samantalang nasa kanan naman ang sekondaryang panauhin. Sa hindi inaasahang pagkakataon, hindi ganito ang kadalasang namamayani sa Pilipinas. Kaya't panahon na upang idekolonisa ang ating mga museo.

Ang problema sa mga karaniwang museo, mahirap makita ang buhay na kalinangan ng mga mamamayan dahil mistulang ibinubukod ang kalinangan bilang koleksiyon ng mga artipak sa loob ng museo. Madalas na hindi rin talaga sangkot sa pagbubuo ng museo ang taumbayan. Sangkot lang ang mamamayan bilang parokyano at tagatangkilik, hindi talaga tagapagbuo ng museo. Yaong mga orihinal na lumikha ng mga artipak sa loob ng museo ay wala ring kapangyarihan kung minsan sa pagbubuo ng museo.

Katulad ng naging tunguhin ni Onciul, aking tutuntunin ang mga sumusunod na salik: (1) pakikisangkot ng bayan (*community engagement*); (2) pag-iinstitutusyonalisa; at (3) gampanin sa pagtunton ng identidad ng mga Pilipino na magdadala sa pag-unawa ng *indigenous voices*.

Nakapook ang mga museo sa Pilipinas. Naging saligan ito ng mga Pilipino upang tuntunin ang kanilang Kasaysayan. Kahit anupamang kategorya ang mga museong ito, iisa lamang ang salalayan at kaligiran nito. Ang mga museo sa bansa ay halos pare-parehas lamang ang layunin,

tunguhin, at tadhana. Gamit ang mga terminolohiya ng “*museums and heritage*” na binuo ni Onciul, mababakas din sa Pilipinas ang natatanging kuwento ng mga museo nito. Sa usapin naman ng *community engagement*, nakisangkot sa bayan at ibang sektor ang ilang museo ng Pilipinas sa pamamagitan ng pagbababa ng kaalaman tungkol dito. Bagama’t may ilang *nuances* pa rin ang dapat pang pagyamanin.

Pagdating sa institusyonalisasyon, karamihan sa mga museo ng Pilipinas ay dating pribadong pagmamay-ari ng pamilya, ibinigay bilang donasyon o upang ipagkatiwala sa pamahalaan. Obligasyon ng pamahalaan na mapangalagaan ang mga pamanang-yaman ng bansa. Panghuli, naipapamalas ng mga museo ang pagpapahalaga sa identidad (*indigenous voices*). Kakikitaan din ng dekolonisasyon ang ilang museo sa Pilipinas. Halimbawa na lamang ang (1) paggamit ng wika at paraan ng diskusyon; (2) mga makabansang pisikal na kagamitan at interaksyon sa loob ng museo; at (3) makaPilipinong paglalahad ng kaalaman.

Mapanghawang landas ang aklat ni Onciul. Itinuro tayo nito upang pagnilay-nilayan ang ating museolohiya bilang bahagi ng representasyong Pilipino. Katulad ng sinasabi, matagal nang hakbangin ang dekolonisasyon sa bawat museo ngunit panghawakan natin na ito ay pausad-usad at patuloy na tinatangkang isaayos. Panghuli, merito rin ng aklat ang pagbubukas nito ng bagong kaalaman at pagpapayaman ng Araling Pilipino sa lente ng pag-aaral ng mga museo sa Pilipinas.

MGA SANGGUNIAN

- Arnstein, S. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224.
- Ashurbanipal II (2012, Disyembre 14). *Philippine treasures part II (GMA 7) feat Golden Tara* [Video file]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=-6uaS8lcygw>.
- Brodie, N., & Renfrew, C. (2005). Looting and the world's archaeological heritage: The inadequate response. *Annual Review of Anthropology*, 34, 343-361.
- Calderon-Hayhow, M. (1994). The Louisiana Purchase Exposition of 1904 and some Philippine artefacts at Liverpool Museum. *Philippine Quarterly of Culture and Society*, 22(2), 73-79.
- Galla, A. (1997). Indigenous peoples, museums, and ethics. Nasa G. Edson (Ed.), *Museum ethics*, (pp. 142-155). Routledge.
- Hirsch, M. (2008). The generation of postmemory. *Poetics Today: International Journal for Theory and Analysis of Literature and Communication*, 29(1), 103-128.
- Johnson, W. (2020, Abril 14). *The largest human zoo in world history: Visiting the 1904 World's Fair in St. Louis*. Lapham's Quarterly. <https://www.laphamsquarterly.org/roundtable/largest-human-zoo-world-history>.
- Kennedy, R. (1998). *Rethinking the Philippine exhibit at the 1904 St. Louis World's Fair*. Pahiyas: A Philippine Harvest. https://folklife-media.si.edu/docs/festival/program-book-articles/FESTBK1998_14.pdf.
- Kuttruff, J., & Kuttruff, C. (2013). American imperialism at the 1904 World's Fair: A case study of Philippine dress. *International Textile and Apparel Association (ITAA) Annual Conference Proceedings*, 94.
- Lunden, S. (2016). *Displaying loot: The Benin objects and the British museum*. University of Gothenburg.
- MSU Reporter. (2020, Oktubre 13). *Columbus Day: Why we shouldn't celebrate it*. Minnesota State University Mankato: The Reporter. <https://www.msureporter.com/2020/10/13/columbus-day-why-we-shouldnt-celebrate-it/>.
- Onciul, B. (2013). Community participation, curatorial practice and museum ethos in Canada. Nasa V. Golding & W. Modest (Eds.), *Museums and communities: Curators, collections and collaboration* (pp. 79-97). Berg Publishers.
- Onciul, B. (2014a). Revitalizing Blackfoot heritage and addressing residential school trauma. Nasa I. Convery, G. Corsane, & P. Davis (Eds.), *Displaced heritage: Dealing with disaster and suffering* (pp. 175-186). Boydell and Brewer.
- Onciul, B. (2014b). Telling hard truths and the process of decolonising indigenous representations in Canadian museums. Nasa J. Kidd, S. Cairns, A. Drago,

- & A. Ryall (Eds.), *Challenging history in the museum: International perspectives* (pp. 33-46). Ashgate Publishing.
- Onciul, B., Stefano, M., & Hawke, S. (Eds.). (2017). *Engaging heritage- engaging communities*. Boydell Press.
- Onciul, B., Jones, S., & Woodham, A. (2018). Enduring connections, heritage, sustainable development and climate change in Kiribati. *Journal of Museum Ethnography*, 31, 199-211.
- Riess, R. (2021, Hulyo 2). *182 human remains discovered in unmarked graves near former residential school*. CNN. <https://edition.cnn.com/2021/07/01/americas/unmarked-graves-human-remains-british-columbia/index.html>.
- Silva, J. (2013, Hunyo 5). *Little brown brothers' St. Louis blues: The Philippine exposition, 1904 St. Louis World's Fair*. Positively Filipino. positivelyfilipino.com.
- Solheim, W. (1973). The antiquities problem. *Asian Perspectives*, 1(2), 113-124.
- Spivak, G.C. (1994). Can the subaltern speak? Nasa P. Williams & L. Chrisman (Eds.), *Colonial discourse and post-colonial theory* (pp. 66-111). Columbia University Press.
- Ubaldo, L.R. (2012). Kasaysayang pasalita bilang pamamaraan sa kasaysayang pampook. Nasa A. Navarro, M. Orillos-Juan, J. Reguindin, & A. Elumbre (Eds.), *Kasaysayang pampook: Pananaw, pananaliksik, pagtuturo* (pp. 73-87). University of the Philippines Lipunang Pangkasaysayan.
- Waxman, S. (2008). *Loot: The battle over the stolen treasures of the ancient world*. Henry Holt and Company.